

Prof. univ. dr. GEORGE ANTONIU

(coordonator)

Prof. univ. dr. Alexandru Boroi, conf. univ. dr. Bogdan-Nicolae Bulai, prof. univ. dr. Costică Bulai, conf. univ. dr. Ștefan Daneș, conf. univ. dr. Constantin Duvac, conf. univ. dr. Mioara-Ketty Guiu, prof. univ. dr. Constantin Mitrache, conf. univ. dr. Cristian Mitrache, conf. univ. dr. Ioan Molnar, lect. univ. dr. Ion Ristea, conf. univ. dr. Constantin Sima, Vasile Teodorescu, prof. univ. dr. Ioana Vasiu, dr. Adina Vlășceanu.

EXPLICATII PRELIMINARE ALE NOULUI COD PENAL

**Volumul II
(Articolele 53-187)**

Universul Juridic

București

-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
ÎNGRIJITORULUI DE EDIȚIE ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE
PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Explicații preliminare ale Noului Cod penal / George Antoniu

(coord.), Costică Bulai, Constantin Duvac... - București :

Universul Juridic, 2010 -

4 vol.

ISBN 978-973-127-374-7

Vol. 2 : (Art. 53-187) / prof. univ. dr. George Antoniu (coord.),
prof. univ. dr. Alexandru Boroș, conf. univ. dr. Bogdan-Nicolae Bulai, ... - ,
2011. - Bibliogr. - ISBN 978-973-127-570-3

I. Antoniu, George (coord.)

II. Boroș, Alexandru

III. Bulai, Bogdan N.

343(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.665**

email: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

email: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ONLINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

Abrevieri

alin.	- alineat
art.	- articol
BC	- Buletinul Casației. Jurisprudență. Doctrină. Comunicări
CDP	- Caiete de drept penal
col. pen.	- colegiul penal
conf. univ.	- conferențiar universitar
C.A.	- Curtea de Apel
CD	- Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO	- Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJ	- revista Curierul Judiciar
C. pen.	- Codul penal
C. proc. pen.	- Codul de procedură penală
C.S.J.	- Curtea Supremă de Justiție
dec.	- decizia
dec. pen.	- decizia penală
dec. de îndr.	- decizie de îndrumare
Dreptul	- Revista Dreptul
ed.	- ediția
Ed.	- editura
Î.C.C.J.	- Înalta Curte de Casație și Justiție
JN	- Revista Justiția Nouă
Jud.	- Judecătoria
LP	- Revista Legalitatea populară
M.Of.	- Monitorul Oficial al României
noul C. pen.	- noul Cod penal
O.G.	- Ordonanța Guvernului
O.U.G.	- Ordonanța de Urgență a Guvernului
parag.	- paragraf
RDP	- Revista de Drept Penal
RRD	- Revista Română de Drept
SCJ	- Revista Studii și Cercetări Juridice
SDR	- Revista Studii de Drept Românesc
s. mil.	- secția militară
s. pen.	- secția penală
sent.	- sentința
Trib.	- Tribunalul
TJ.	- Tribunalul Județean
T.Mil.	- Tribunalul Militar
T.M.B.	- Tribunalul Municipiului București
T.S.	- Tribunalul Suprem
UJ	- Universul Juridic (editura)
vol.	- volumul

TITLUL III. Pedepsele

În acest titlu legiuitorul își propune să reglementeze cele mai generale aspecte ale pedepselor, cum ar fi: enumerarea pedepselor (art. 53), descrierea conținutului pedepselor principale, accesorii și complementare (art. 56-70), calculul duratei pedepselor (art. 71-73), întreruperea pedepsei (art. 74-98), liberarea condiționată (art. 99-106). Să le examinăm pe rând:

CAPITOLUL I

Categoriile pedepselor

Pedepsele principale

Art. 53. Pedepsele principale sunt:

- detențiunea pe viață;
- închisoarea;
- amenda.

 COMENTARII (conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

Noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare. O primă deosebire față de legea penală în vigoare o constituie renunțarea de către noul Cod penal la un capitol distinct „Dispoziții generale” care să cuprindă definiția pedepsei și a scopului acesteia. Noul legiuitor a avut în vedere că o atare dispoziție este mai mult proclamativă, o declarație de principiu care și-ar avea locul mai potrivit în lucrările de doctrină decât în legislație. Pe de altă parte, s-a ținut seama că textul în discuție (articolul 52 din Codul penal în vigoare) putea da naștere la controverse, deoarece concepea pedeapsa ca având o dublă esență: măsură de constrângere și mijloc de reeducare, în contradicție cu părerea unanimă a specialiștilor după care pedeapsa nu poate fi decât un rău, o măsură de constrângere; eventuala reeducare a celui condamnat, ca și prevenirea generală și specială realizându-se ca o consecință a constrângerii sau a amenințării cu constrângerea.

O a doua deosebire față de legea penală în vigoare constă în enumerarea pedepselor principale în art. 53 fără a se arăta în același loc și limitele generale ale pedepselor corespunzătoare fiecărei categorii de pedepse (acolo unde existau asemenea limite). Aceste limite vor fi arătate în altă parte, și anume odată cu descrierea conținutului fiecărei categorii de pedepse.

Art. 53 pe care îl analizăm cuprinde o enumerare limitativă a pedepselor principale: detențiunea pe viață, închisoarea și amenda. În ciuda discuțiilor și sugestiilor din doctrină, de a se lărgi sfera pedepselor principale pentru a oferi organelor represive posibilități mai mari de adaptare a pedepsei gravității faptelor comise, împrejurărilor în care acestea s-au săvârșit și a trăsăturilor care particularizează

persoana infractorului noul legiuitor n-a dorit să depășească decât în mică măsură soluțiile legii în vigoare. Astfel, noul Cod penal prevede ca pedepse principale detențiunea pe viață și închisoarea, preluate identic din legea penală în vigoare. În privința amenzii s-a produs o modificare, aceasta stabilindu-se după un sistem nou, acela al zilelor-amendă. De asemenea, cuantumul amenzii se modifică față de legea în vigoare, acesta obținându-se prin înmulțirea sumei corespunzătoare unei zile amendă (10 și 500 lei) cu numărul zilelor amendă (între 30 și 400 de zile).

Pedeapsa, concept. Sub aspect instituțional, pedeapsa, alături de infracțiune și răspundere penală, constituie una dintre cele trei instituții fundamentale ale dreptului penal. Fiecare dintre acestea se răsfrânge și influențează celelalte instituții și dispoziții ale Codului penal. Subliniem, de asemenea, că între instituțiile fundamentale există o legătură directă, întrucât răspunderea penală este efectul săvârșirii infracțiunii, iar pedeapsa este consecința răspunderii penale.

Noțiunea de pedeapsă din limba română s-a transmis de la romani, care denumeau sancțiunea penală „poena”. Cuvântul are însă o origine și mai veche, deoarece romanii l-au preluat de la greci, „poini”, iar aceștia din limba sanscrită - „koena”, care înseamnă verificare, socotire. Despre pedepse, cei vechi spuneau că nu sunt decât moneda cu care se răsplătește infracțiunea. Pedeapsa a constituit în vremuri îndepărtate un instrument de răzbunare împotriva infractorului, apoi, cu timpul, și-a făcut loc concepția că pedeapsa nu trebuie să urmărească numai răzbunarea, ci să constituie și un avertisment pentru cei înclinați să comită infracțiuni. Acest scop al pedepsei îl găsim dezvoltat la filozofii greci Democrit, Protagoras, Platon și Aristotel. În lucrarea sa „Etica”, Aristotel afirma că pedeapsa constituie o utilitate socială, deoarece mulțimea se abține de la încălcarea dreptului din cauza amenințării pe care o exercită legea penală. În același timp, marele filozof atribuia pedepsei și o funcție etică, considerând-o un mijloc de regenerare morală a infractorilor. De aici denumirea de „medicament al sufletului”, pe care o dădea Aristotel, ca și Platon, pedepselor. „Cei ce se uită numai la aspectul dureros al pedepsei, greșesc”, spunea Platon. „Ei sunt orbi față de folosul ce rezultă dintr-înșă și nu știu că-i mai mare nenorocirea să n-ai sufletul sănătos, ci putred, nedrept și păcătos”.

Ideea utilității pedepsei o găsim și la juriștii romani. Cicero spunea că orice pedeapsă aplicată este pentru binele Republicii, iar Quintilian adăuga: „orice pedeapsă năzuiește spre pilda și nu spre răsplata răului făcut.” Ocupându-se îndelung de această chestiune și demonstrând cu mare bogăție de argumente că pedeapsa nu trebuie să aibă la bază ura sau răzbunarea pentru răul săvârșit, Seneca spunea: „persoanelor vinovate nu li se aplică pedepsele fiindcă au greșit, ci pentru ca să nu mai greșească” (*ut ne pecetur*).

În viziunea legislației penale moderne, se recunoaște, de asemenea, caracterul afflictiv al pedepsei. Infracțiunea fiind o violare a ordinii de drept, o amenințare sau o nesocotire a valorilor sociale, reacția, prin aplicarea pedepsei, nu poate să nu aibă un pronunțat caracter represiv, chiar dacă ea exercită și un rol preventiv. A înlătura conținutul afflictiv al pedepsei ar fi o utopie, o negare a realității, scria reputatul profesor Vintilă Dongoroz, iar Antolisei sublinia că o pedeapsă neafflictivă ar fi o contradicție *in terminis*.

Caracterul afflictiv cel mai puternic îl au pedepsele principale; ele ocupă locul cel mai important în cadrul sancțiunilor de drept penal, reprezintă centrul de greutate al acestor sancțiuni și, totodată, mijlocul cel mai eficient de restabilire a ordinii de

drept și de consolidare a sentimentului de securitate socială, atunci când ordinea juridică este încălcată prin săvârșirea unor fapte penale.

Pedepsele sunt sancțiuni specifice dreptului penal și reprezintă cele mai importante măsuri de constrângere cu caracter afflictiv, împotriva aceluia care atentează la viața, integritatea corporală, libertatea persoanei, patrimoniul persoanei fizice și juridice și la drepturile cetățenilor. Pedepsele au ca scop apărarea societății împotriva infracțiunilor și prevenirea săvârșirii de noi fapte penale de către cei aflați în conflict cu legea, precum și de alte persoane care ar fi tentate să comită astfel de fapte. Mai subliniem și faptul că pedepsele principale sunt singurele sancțiuni repressive, în măsură să curme activitatea infracțională și în același timp să determine schimbarea mentalității antisociale a infractorilor.

Referințe istorice asupra pedepselor principale. Codul penal din 1936 prevedea o scară mai largă de pedepse privative de libertate, ca urmare a împărțirii infracțiunilor în crime, delikte și contravenții. Astfel, legea penală din 1936 prevedea pentru crime de drept comun: munca silnică pe viață, munca silnică pe timp mărginit și temniță grea, iar pentru infracțiuni politice, detențiunea grea pe viață, detențiunea grea și detențiunea riguroasă, iar pentru delikte de drept comun: pedeapsa închisorii corecționale de la o lună la 12 ani și amenda, iar pentru delikte politice: detențiunea simplă de la o lună la 12 ani și amenda.

Codul penal din 1968, spre deosebire de Codul penal de la 1936, a prevăzut două pedepse principale: închisoarea și amenda. Pedeapsa cu moartea care a existat în codul penal în vigoare era considerată „o măsură excepțională” și nu făcea parte din cadrul general de pedepse. După abolirea pedepsei cu moartea prin Decretul-Lege nr. 6/1990 și introducerea pedepsei detențiunii pe viață, numărul pedepselor principale a sporit, legea penală în vigoare conținând trei pedepse principale: detențiunea pe viață, închisoarea, amenda. Această simplificare a felurilor de pedeapsă se explică, pe de o parte, prin renunțarea la împărțirea infracțiunilor în crime, delikte și contravenții, iar pe de altă parte, datorită concepției codului în vigoare care consideră că este suficient un singur regim de executare a pedepsei privative de libertate, același pentru toate infracțiunile.

Referințe de drept comparat. Legislațiile străine de referință, care au influențat elaborarea noului Cod penal, în ce privește structura și sistemul pedepselor, cuprind dispoziții asemănătoare celei din art. 53 în ce privește pedepsele principale.

Astfel, **Codul penal francez**, în art. 131-3, prevede că sunt pedepse criminale: reclusiunea criminală sau detențiunea criminală de cel mult 30 de ani; reclusiunea criminală sau detențiunea criminală de cel mult 20 de ani; reclusiunea criminală sau detențiunea criminală de cel mult 15 ani. De reținut, de asemenea, că durata reclusiunii criminale sau a detențiunii criminale pe timp mărginit este de cel puțin 10 ani.

În art. 131-3 sunt prevăzute următoarele pedepse corecționale: închisoarea, amenda sub forma zilelor-amendă și munca în interes general.

Codul penal german prevede, în paragraful 39, o singură pedeapsă principală (închisoarea) care se pronunță pe termen mărginit, afară de cazul când legea o prevede pe viață. În paragraful 40 este prevăzută ca pedeapsă principală amenda. Aplicarea acesteia se face pe zile-amendă.

Codul penal spaniol prevede, în art. 33, că pedepsele se clasifică în pedepse grave, pedepse mai puțin grave și pedepse ușoare. Pedepsele principale, potrivit art. 35, sunt închisoarea, arestul la sfârșit de săptămână și pedeapsa amenzii.

Codul penal italian prevede, în art. 17, ca pedepse principale: temnița pe viață, care a înlocuit pedeapsa cu moartea, suprimată prin hotărârea Curții Constituționale nr. 19/1994, recluziunea și amenda.

Observăm că dintre codurile penale menționate, Codul penal italian și Codul penal german prevăd, ca și Codul penal român, o pedeapsă principală pe viață și o pedeapsă a închisorii pe timp mărginit.

Pedeapsa amenzii este prevăzută ca pedeapsă principală în toate cele patru coduri penale străine. Alte legislații, cum ar fi **Codul Penal Federal al Statelor Unite Mexicane**, cuprind pedepse foarte variate.

Observații critice. După părerea noastră, soluția Codului penal în vigoare în sensul de a menționa pe lângă fiecare pedeapsă principală și limitele de pedeapsă este mai potrivită decât soluția adoptată de noul Cod penal în sensul de a prevedea limitele pedepselor principale într-un alt text, și anume în Capitolul II care se referă la regimul fiecărei pedepse principale. După părerea noastră, regimul detențiunii și regimul închisorii au în vedere conținutul acestor pedepse și modul lor de executare, nu și limitele de pedeapsă ce caracterizează pedeapsa principală respectivă. Observăm, de asemenea, că la toate codurile penale românești, începând cu Codul de la 1864 și încheind cu cel din 1968, în vigoare, s-a folosit aceeași tehnică legislativă de a prevedea în dispozițiile care înfățișează cadrul general al pedepsei principale (prin enumerarea felurilor de pedepse principale) și limitele generale ale acestora. De remarcat și faptul că această tehnică legislativă nu a făcut obiectul vreunei analize critice în doctrină și în jurisprudență. Ținând seama de aceasta, nici în Codul penal adoptat prin Legea nr. 301/2004 (ulterior abrogat) nu s-a modificat tehnica legislativă de prezentare a pedepselor principale, păstrându-se regula de a menționa în aceeași dispoziție și limitele generale ale pedepselor, fiecărui fel de pedepse principale.

O atare soluție s-ar justifica și ca o cerință a logicii interne a instituției pe care o analizăm; ceea ce caracterizează pedepsele principale nu este numai *denumirea* lor, ci și *durata* lor (sau cuantumul lor, în cazul amenzii). De aceea, denumirea pedepsei trebuie neapărat însoțită și de arătarea duratei (cuantumului) pedepsei. Separarea acestor trăsături ale felurilor de pedepse principale este complet nejustificată.

Pe de altă parte, înclinăm să credem că adoptarea unei game mai largi de pedepse principale, pe lângă cele prevăzute în noul Cod penal adoptat prin Legea nr. 286/2009, cum ar fi, de exemplu, pedeapsa detențiunii severe, pedeapsa închisorii stricte, ar conferi un plus de eficiență individualizării judiciare a pedepselor și, în același timp, ar fi de natură să sporească încrederea cetățenilor în politica represivă a statului de drept.

Pedeapsa accesorie

Art. 54. Pedeapsa accesorie constă în interzicerea executării unor drepturi din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate.

 COMENTARII (conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

Noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare. Dispozițiile privitoare la pedepsele accesorii din noul Cod penal reproduc în mare măsură (de pildă sub aspectul conținutului și duratei pedepsei) pe cele din Codul penal în vigoare. Pedepsele accesorii constituie și în noul Cod penal o categorie distinctă de pedeapsă în sistemul pedepselor, formând o a doua categorie de pedepse, prevăzută în noul Cod penal, după pedepsele principale și înainte de pedepsele complementare. Așa cum se observă, spre deosebire de Codul penal în vigoare, noul Cod penal prevede o altă sistematizare a pedepselor accesorii, acestea fiind prevăzute după pedepsele principale, adică în ordinea în care urmează să fie executate. Se știe că pedepsele accesorii constituie „*accessorium*” pedepselor privative de libertate și se execută odată cu acestea; ca atare, în mod corect, legea le prevede înaintea pedepselor complementare, care se execută, de regulă, după pedepsele principale. Prin aceasta, noul Cod penal a fixat mai bine locul pedepselor accesorii, *după pedepsele principale*, decât Codul penal în vigoare care fixează locul pedepselor accesorii *după pedepsele complementare*.

Această sistematizare a pedepselor accesorii subliniază mai bine faptul că această categorie de pedepse însoțește pedeapsa principală privativă de libertate chiar dacă nu întotdeauna durata pedepsei accesorii este identică cu durata pedepsei principale privative de libertate, deși caracterul accesoriu al celei dintâi ar putea face să se creadă că ar trebui să existe o asemenea identitate.

Așa de pildă, pedeapsa accesorie privind interzicerea exercitării unor drepturi se execută, potrivit art. 65 alin. (3) din noul Cod penal, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, pe când pedeapsa principală devine executorie din momentul încarcerării condamnatului, moment care ar putea să intervină mai târziu decât acel al rămânerii definitive a hotărârii. Aceasta înseamnă că pedeapsa accesorie ar putea să dureze mai mult decât pedeapsa privativă de libertate alături de care urmează să fie executată. Este adevărat că există și cazuri în care durata executării pedepsei accesorii ar putea fi mai scurtă decât durata pedepsei închisorii. De exemplu, dacă inculpatul a fost arestat preventiv, este socotit că și această perioadă face parte din durata pedepsei privative de libertate deoarece se compută din durata pedepsei închisorii, în timp ce pedeapsa accesorie constând din interzicerea unor drepturi civile sau politice ale condamnatului curge din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, nu și pe intervalul de timp cât condamnatul a fost arestat preventiv.

Principial, ori de câte ori este vorba de o pedeapsă accesorie, aceasta ar presupune ca regulă:

1. - ca pedeapsa accesorie să urmeze soarta pedepsei principale ca durată de existență (*accessorium sequitur principale*) adică să înceapă de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și să sfârșească la data terminării executării pedepsei sau considerării ca executate.

2. - ca aplicarea acestei pedepse să constituie o consecință *automată* a pedepsei privative de libertate, rezultând *ope legis*, adică din voința legiuitorului, și nu *ope iudicis*, adică pe baza unei reevaluări a organului care aplică pedeapsa.

Deși în textul art. 65 legiuitorul, prevăzând în ce constă interzicerea exercitării unor drepturi în cazul pedepsei detențiunii pe viață, a făcut precizarea că este vorba

de o *interzicere de drept*, ceea ce ar lăsa să se creadă că în cazul celeilalte pedepse (închisoarea) o atare interzicere ar fi *facultativă*, după cum tot facultativă ar fi interzicerea celorlalte drepturi enumerate în art. 66, chiar și în cazul pedepsei detențiunii pe viață, (care depășesc litera f) (adică de la g la o) unde se oprește enumerarea din art. 65 C. pen., o atare concluzie ar veni în contradicție cu trăsăturile esențiale ale pedepsei accesorii (regulile arătate mai sus).

Dacă numai în cazul pedepsei detențiunii pe viață interzicerea unor drepturi este *de drept* înseamnă că pedeapsa accesorie este modificată în esență și ar trebui să distingem între pedepse accesorii care operează de drept și pedepse accesorii care operează facultativ (ipoteză în care nu s-ar mai putea numi accesorie, adică strâns legată de pedeapsa principală privativă de libertate). În această din urmă situație s-ar afla pedepsele accesorii care se execută concomitent cu pedeapsa închisorii și interzicerile de drepturi ca pedeapsă accesorie de pe lângă pedeapsa detențiunii pe viață, altele decât cele explicit enumerate în art. 62 alin. (2) C. pen.

3. - fiind o consecință a pedepsei principale privative de libertate, pedeapsa accesorie nu poate să existe decât *concomitent* cu pedeapsa principală.

Ambele reguli pot însă cunoaște și excepții, adică abateri, îndepărtări de regulile expuse. Așa cum am văzut mai înainte, pedeapsa accesorie poate diferi ca durată de pedeapsa principală privativă de libertate, fie în sensul că ar putea avea o durată mai lungă, fie în sensul că ar putea avea o durată mai scurtă decât pedeapsa principală privativă de libertate.

O altă abatere de la prima regulă este dispoziția de la art. 65 alin. (4), din care pare a rezulta că interzicerea exercitării unuia dintre drepturile prevăzute în art. 65 alin. (2) și art. 66 alin. (1) lit. c), în cazul pedepsei detențiunii pe viață, începe nu de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, ci de la data liberării condiționate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată, și durează cât durează și pedeapsa principală privativă de libertate, adică întreaga viață a condamnatului dacă nu a beneficiat de prevederile art. 58 (înlocuirea detenției pe viață cu pedeapsa închisorii), sau a prevederilor art. 57 (neaplicarea pedepsei detenției pe viață), când alături de pedeapsa închisorii se aplică interzicerea exercitării unor drepturi pe durata ei maximă.

Această dispoziție constituie totodată și o abatere de la regula nr. 3, deoarece pedeapsa accesorie prevăzută în art. 65 alin. (2) lit. c) (dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României) se pune în executare de la data liberării condiționate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată. De asemenea, se poate considera că dispozițiile citate constituie o abatere și de la regula nr. 2, deoarece pedeapsa accesorie nu derivă automat din pedeapsa principală, ci de la o altă realitate, pe care ar trebui să o aibă în vedere organul de aplicare a legii.

Rațiunea pedepsei accesorii din noul Cod penal este identică cu aceea din Codul penal în vigoare, și anume, de a contribui la o mai adecvată individualizare a pedepsei și la amplificarea caracterului aflictiv al pedepsei principale privative de libertate.

Efectele pedepsei accesorii. Persoana condamnată este obligată să se abțină de a efectua vreun act care implică exercitarea vreunui dintre drepturile interzise care formează conținutul pedepsei accesorii, în tot intervalul cât durează efectele acestei pedepse. Încălcarea acestei obligații ar putea constitui infracțiunea de uzurpare a calității oficiale sau infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități

sau infracțiunea de fals în declarații, după caz. Mai trebuie reținut că omisiunea de a se face mențiune despre pedeapsa accesorie în hotărârea de condamnare constituie o simplă eroare materială, și nu mai mult, fiindcă pedeapsa accesorie operează, așa cum am mai spus, în baza legii, iar nu în temeiul unei intervenții a organului de aplicare a legii. Ca urmare, îndreptarea unei asemenea omisiuni se poate face pe căi procedurale, și nu în baza unei hotărâri pronunțate de instanța judecătorească ierarhic superioară.

Referințe istorice. Codul penal de la 1864 conținea dispoziții privitoare la pedepsele accesorii, însă ele însoțeau numai pedepsele privative de libertate aplicate pentru crimă. Legea penală a acelor vremuri conținea o singură pedeapsă accesorie, anume degradarea civică. Această pedeapsă nu avea numai caracter de pedeapsă accesorie, ci și pe acela de pedeapsă principală. Cu alte cuvinte, degradarea civică avea un dublu caracter și ea a durat până la adoptarea Codului penal din 1936, când i s-a atribuit caracter de pedeapsă accesorie și complementară, nu însă și caracter de pedeapsă principală. O altă caracteristică a pedepsei accesorii constă în faptul că durata acestei pedepse era egală și nu putea fi mai mare decât cea a pedepselor privative de libertate pe care le însoțea.

Codul penal de la 1936 prevedea următoarele pedepse accesorii: a) degradarea civică; b) interdicția corecțională; c) decăderea din puterea părintească. La fel ca în Codul penal din 1864, durata pedepsei accesorii era egală cu a pedepselor privative de libertate pe care le însoțea, deși, cu ocazia dezbaterii proiectului Codului penal de la 1936, s-au făcut propuneri în sensul să se prevadă în text că efectele pedepsei accesorii se produc din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. Propunerile făcute nu au fost însă acceptate, ele având succes abia cu ocazia adoptării Codului penal din 1968.

În Codul penal de la 1968 fost instituită interzicerea exercitării următoarelor pedepse accesorii: a) dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții executive publice; b) dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat; c) dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori de a desfășura o activitate de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii; d) drepturile părintești; e) dreptul de a fi tutore sau curator. Alte caracteristici ale pedepsei accesorii: Această pedeapsă curge de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, și nu de la începerea executării pedepsei principale. De asemenea, drepturile interzise de la lit. a)-c) se execută totdeauna odată cu executarea detențiunii pe viață sau a pedepsei închisorii, indiferent de durata celei din urmă, iar interzicerea drepturilor de la lit. d) și e) se aplică atunci când judecătorii constată că executarea lor este absolut necesară în raport cu specificul cauzei, cu precizarea că, pe durata amânării sau întreruperii executării pedepsei privative de libertate, condamnatul poate să-și exercite drepturile prevăzute la lit. d) și e). În fine, este de reținut că pedeapsa accesorie, în totalitate, respectiv interzicerea drepturilor de la lit. a)-e), nu se aplică pe durata suspendării condiționate sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii.

Referințe de drept comparat. O reglementare asemănătoare celei din Codul penal român privitoare la pedeapsa accesorie există în Codul penal italian și în Codul penal elvețian, în aceste coduri se prevede, în esență, că pedeapsa accesorie nu poate fi pronunțată singură, ci numai alături de o pedeapsă principală, de regulă

o pedeapsă privativă de libertate, și se execută atât în timpul executării pedepsei principale, cât și după executarea ei. O situație echivocă în ce privește pedepsele accesorii există în Codul penal francez, care nu conține pedepse accesorii proprii, iar jurisprudența franceză s-a pronunțat că nici pedepsele accesorii din legile speciale nu ar mai fi aplicabile, deși în literatura de specialitate s-a afirmat că art. 132-21 din Codul penal francez se referă la aplicabilitatea pedepselor accesorii din legile speciale.

Examen de practică judiciară. Pedepsa accesorie constând în interzicerea drepturilor prevăzute în Codul penal actual este aplicabilă și minorilor cărora li s-a aplicat pedeapsa închisorii pentru săvârșirea unei infracțiuni și se execută concomitent cu privarea de libertate, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până când pedeapsa închisorii a fost executată sau considerată ca executată (Curtea Supremă de Justiție, decizia nr. 237/2000, R.D.P. nr. 3/2001, p. 148). Într-o altă speță, instanța supremă a decis că judecătorii pot aplica concomitent, prin hotărârea de condamnare, atât pedeapsa accesorie, cât și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi. Cele două pedepse, distinct enumerate de lege în cadrul categoriilor de pedepse, nu se contrazic și nici nu se suprapun, deoarece pedeapsa accesorie se execută odată cu pedeapsa privativă de libertate, iar pedeapsa complementară se execută după ce pedeapsa privativă de libertate a fost executată sau după grațierea ori după prescripția executării acestei pedepse (Tribunalul Suprem, dec. nr. 545/1978, C.D./1978, p. 342).

În practica instanțelor judecătorești, s-a reținut că pedeapsa accesorie a interzicerii drepturilor părintești constituie o ingerință în viața privată de familie și o încălcare a prevederilor art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. De aceea, această pedeapsă se aplică numai dacă judecătorii constată că în raport cu tipul de infracțiune săvârșită de inculpat și cu atitudinea acestuia, aplicarea pedepsei accesorii a interzicerii drepturilor părintești este o măsură absolut necesară pentru protejarea intereselor minorului, urmărindu-se deci un interes legitim (I.C.C.J., dec. nr. 4013/2005).

Durata pedepsei închisorii nu are nicio relevanță în ce privește posibilitatea aplicării pedepsei accesorii. Pe durata pedepsei închisorii, condamnăturii îi este interzis, în condițiile legii, exercițiul drepturilor prevăzute în art. 64 Cod penal actual (Tribunalul Suprem, dec. pen. nr. 2702/1973, RRD nr. 3/1974, p. 150). Într-o altă speță, s-a reținut că, de vreme ce legea prevede interzicerea dreptului de a exercita profesia, și nu o anumită specializare în cadrul profesiei, este ilegală interzicerea specializării de medic chirurg, în loc să se interzică profesia de medic de care s-a folosit inculpatul în săvârșirea infracțiunii (Tribunalul Suprem, dec. nr. 164/1974, C.D./1974, p. 337).

Pedepsele complementare

Art. 55. Pedepsele complementare sunt:
a) interzicerea exercitării unor drepturi;
b) degradarea militară;
c) publicarea hotărârii de condamnare.

 COMENTARII (conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

Noul Cod penal în raport cu Codul penal în vigoare. Între art. 55 din noul Codul penal și art. 53 pct. 2 din Codul penal în vigoare există unele asemănări (în ambele

coduri sunt considerate pedepse complementare: interzicerea unor drepturi și degradarea militară), dar și unele deosebiri, noul Cod penal conține o pedeapsă complementară nouă, anume publicarea hotărârii de condamnare (această pedeapsă este prezentă însă în cazul Codului penal de la 1936), iar durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi este de la 1 la 5 ani în noul Cod penal, spre deosebire de Codul penal în vigoare care prevede o durată de la 1 la 10 ani.

Conceptul de pedeapsă complementară. Pedepsele complementare constituie un adaos, așa cum o spune și denumirea acestora, la pedepsele principale privative de libertate sau la pedeapsa amenzii. Privite sub aspectul conținutului, pedepsele complementare sunt restrictive de drepturi, executarea acestora fiind suspendată temporar (cu excepția pedepsei complementare a degradării militare), fără a se pierde dreptul în sine. Aplicarea pedepsei complementare are ca scop completarea pedepsei principale privative de libertate și, ca atare, nu poate fi niciodată aplicată singură. În același timp, pedeapsa complementară este o pedeapsă determinată, legea prevăzând exact drepturile al căror exercițiu poate fi interzis, instanța judecătorească determinând ulterior, în mod concret, dreptul sau drepturile pe care le interzice condamnatului și durata exactă a interzicerii. Existența pedepselor complementare își are justificare în faptul că de multe ori pedeapsa principală, datorită caracterului infrațiunii săvârșite sau a trăsăturilor proprii persoanei infractorului, apare ca insuficientă pentru atingerea scopului urmărit prin pedeapsă. În fine, pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, având un conținut variabil și divizibil, poate fi ușor individualizată în raport cu nevoile de reeducare a infractorului, contribuind la o mai justă individualizare a pedepselor.

Felurile pedepselor complementare. Potrivit art. 55 din noul Cod penal, există 3 feluri de pedepse complementare, și anume: interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară și publicarea hotărârii de condamnare. Analiza acestora va fi făcută în cadrul textelor următoare din Cod (art. 66-70).

Referințe istorice. De remarcat că legea penală din **1864**, deși prevedea unele pedepse complementare și conținutul lor, denumirile lor erau diferite, codul inspirându-se din prevederile Codului penal francez din **1810**. Acest cod conținea următoarele pedepse complementare: degradarea civică pentru crime, interdicția corecțională pentru delictе și amenda ca pedeapsă complementară pecuniară.

Codul penal, în privința pedepselor complementare privative de drepturi, a avut ca sursă de inspirație Codul penal italian și Codul penal din Transilvania, aflat sub influența Codului penal austriac. Ca urmare, în art. 25, prevedea ca pedeapsă complementară degradarea civică de la 3 la 10 ani pentru crime, interdicția corecțională de la unu la 6 ani pentru delictе, decăderea din puterea părintească în cazurile anume prevăzute de lege – dispoziție inspirată de legea franceză pentru protecția copiilor maltratați și moralmente abandonati, din 24 iulie 1889, cu modificările ulterioare –, publicarea și afișarea hotărârilor de condamnare în condițiile prevăzute de lege și pedeapsa complementară pecuniară, amenda.

În formularea inițială codul penal în vigoare prevedea următoarele pedepse complementare (textul folosea denumirea tradițională de pedepse complementare, la care mai târziu s-a renunțat): a) interzicerea unor drepturi de la unu la 10 ani; b) degradarea militară; c) confiscarea averii, parțială sau totală. După intrarea în vigoare

a Constituției din 1991, confiscarea averii nu a mai fost aplicată, art. 68-70 C. pen., care prevedeau aceasta pedeapsă, fiind abrogate tacit, însă abrogarea lor explicită s-a realizat prin Legea nr. 140/1996.

Referințe de drept comparat. Pedepsele complementare sunt reglementate în mod asemănător celor din Codul penal român și în Codul penal italian și Codul penal german.

Codul penal italian reglementează pedepsele complementare împreună cu pedepsele accesorii, ca atare acestea își păstrează caracteristicile de pedepse complementare. Dintre pedepsele accesorii, au caracter complementar: a) interzicerea exercitării funcției publice cu caracter permanent sau temporar. Condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață sau la închisoare mai mult de 5 ani atrage pedeapsa menționată cu caracter permanent, iar condamnarea inculpatului la pedeapsa închisorii mai mare de 3 ani atrage interzicerea exercitării funcției publice pe o durată de până la 5 ani; b) interzicerea exercitării unei profesii sau meserii. Această pedeapsă nu poate avea o durată mai mică de o lună și mai mare de 5 ani, cu excepția cazurilor prevăzute de lege; c) decăderea sau suspendarea exercitării dreptului de autoritate părintească. Durata acestei pedepse este echivalentă cu dublul pedepsei principale. Această pedeapsă implică și privarea de orice drept care îi revine părintelui asupra bunurilor fiului.

Codul penal german prevede, de asemenea, unele pedepse complementare. Potrivit legii, inculpatul condamnat la pedeapsa închisorii de cel puțin 1 an își pierde, pentru o perioadă de până la 5 ani, capacitatea de a ocupa o funcție și de a obține anumite drepturi. Instanța poate anula, pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, exercitarea unor drepturi, dacă legea prevede aceasta în mod expres. Pedeapsa privind pierderea unor capacități sau a unor drepturi produce efecte de la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. Durata pedepsei complementare se calculează începând cu data la care pedeapsa închisorii este executată sau prescrisă. Codul penal conține prevederi și în ce privește redobândirea unor capacități și a unor drepturi. Astfel, instanța poate reacorda capacitățile și drepturile pierdute dacă a expirat jumătate din durata stabilită de instanță și dacă judecătorii consideră că cel condamnat nu va mai comite pe viitor infracțiuni cu intenție.

Codul penal francez din 1994 nu prevede dispoziții speciale cu privire la pedepsele complementare, dar, în doctrină, s-a afirmat că prevederile art. 132-21 din Cod, care se referă la pedepsele accesorii din legile speciale și la modul în care acestea se aplică, lasă să se creadă că legiuitorul francez a inclus pedepsele complementare în rândul pedepselor accesorii.

Examen de practică judiciară. Cu prilejul soluționării unei cauze penale, instanța supremă a decis că, în cazul în care s-a dispus condamnarea inculpatului la pedeapsa detențiunii pe viață, aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi este obligatorie, cu excepția genocidului, dacă faptele au fost comise în timp de război, când, potrivit art. 438 alin. 2, se aplică numai pedepsei detențiunii pe viață, deoarece, în anumite situații, cel condamnat la această pedeapsă poate beneficia de înlocuirea ei – cu respectarea dispozițiilor legale – cu pedeapsa închisorii sau poate fi liberat condiționat; în asemenea situații, cel condamnat trebuie să execute pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, dacă pentru infracțiunea

săvârșită aplicarea acestei pedepse este obligatorie (Curtea Supremă de Justiție, secț. pen., dec. nr. 4056/2001, R.D.P. nr. 2/2003, p. 163).

Într-o altă cauză penală, inculpatul fiind condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală la 2 ani închisoare, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, instanța i-a aplicat și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, pe motiv că aplicarea acestei pedepse, prevăzută de legea în vigoare pentru infracțiunea săvârșită, este obligatorie dacă pedeapsa stabilită este închisoarea de cel puțin 2 ani, indiferent dacă s-a dispus suspendarea acesteia (Curtea Supremă de Justiție, secț. pen., dec. nr. 2855/1999, R.D.P. nr. 2/2001, p. 174).

Examinând soluția de mai sus în raport cu prevederile noului Cod penal, observăm că spre deosebire de Codul penal în vigoare, care permite aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi numai dacă pedeapsa principală – închisoarea – are potrivit legii o durată de cel puțin 2 ani (în acest caz, pedeapsa complementară este **obligatorie**), noul Cod penal prevede o altă soluție. În asemenea cazuri pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată dacă pedeapsa principală este închisoarea, indiferent de durata pedepsei închisorii prevăzute de lege. În cazul în care instanța a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi începe de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, și nu după terminarea duratei de suspendare a executării pedepsei închisorii.

Inculpatul, cetățean străin, a fost condamnat pentru infracțiunea prevăzută în art. 312 alin. 1 C. pen. Totodată, instanța a aplicat inculpatului pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 64 lit. a) și b) din Codul penal în vigoare. S-a motivat că textul în discuție nu distinge între cetățenii români și cei străini, dar cum instanța supremă a decis în final expulzarea inculpatului străin, aplicarea art. 64 a rămas fără obiect, întrucât măsura expulzării se execută de îndată după executarea pedepsei închisorii (Curtea Supremă de Justiție, secț. pen., dec. nr. 2818/1999, R.D.P. nr. 1/2002, p. 130). Cu privire la pedeapsa complementară prevăzută în art. 64 lit. c) din Codul penal în vigoare, constând în interzicerea dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori de a desfășura o activitate de natura aceleia de care s-a folosit inculpatul pentru săvârșirea infracțiunii, instanța supremă a reținut că în cazul condamnării unui medic ginecolog pentru săvârșirea infracțiunii de întrerupere a cursului sarcinii (infracțiune prevăzută de noul Cod penal în art. 201), inculpatului trebuie să i se interzică, pe termen limitat, exercitarea profesiei de medic, iar nu aceea de ginecolog, care nu este prin ea însăși o profesie, ci o specialitate a profesiei de medic (de altfel, în art. 201 alin. 4 din noul Cod penal se prevede în mod expres că se interzice exercitarea profesiei de medic). Tribunalul Suprem s-a pronunțat în sensul că nu se poate dispune interzicerea tuturor drepturilor prevăzute în art. 64, câtă vreme legea în vigoare a prevăzut interzicerea unuia sau a unora dintre drepturile arătate de lege; cu alte cuvinte, judecătorii trebuie să precizeze care anume drepturi urmează să fie interzise după executarea pedepsei principale (Tribunalul Suprem, secț. pen., dec. nr. 2209/1979). Într-o altă cauză penală judecătorii au aplicat pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, fără să precizeze durata acesteia. Procedând în acest mod, în speța respectivă s-a pronunțat

o soluție greșită, deoarece pedeapsa complementară menționată trebuie să fie determinată nu numai în natura ei, dar și în cuantumul sau durata acesteia (potrivit legii în vigoare, durata limită a interzicerii unor drepturi este de un an, iar durata maximă este de 10 ani) (Tribunalul Suprem, secț. pen., dec. nr. 1177/1973). Într-o altă cauză penală, judecătorii instanței de apel au înlăturat pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 64 lit. d) și e) din Codul penal în vigoare, respectiv drepturile părintești și dreptul de a fi tutore sau curator, cu mențiunea că pedeapsa sus-menționată se impune în cazul comiterii unor infracțiuni asupra minorilor, care îl fac pe făptuitor, pentru o perioadă, incompatibil cu calitatea de părinte, tutore sau curator. Simpla lovire a unei persoane, în anumite circumstanțe, nu poate duce la concluzia că făptuitorul nu va fi bun părinte, tutore sau curator, după executarea pedepsei principale. Pe de altă parte, pentru a interzice exercitarea unor drepturi este necesar ca acestea să existe, or, inculpatul cu privire la care s-au pronunțat instanțele nu are copii și nici nu a fost numit tutore sau curator (Curtea de Apel Suceava, dec. pen. nr. 94/1999, R.D.P. nr. 3/2000, p. 170).

Într-o altă speță, Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat în sensul că instanțele judecătorești au aplicat greșit pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi inculpatului minor condamnat pentru săvârșirea infracțiunilor de omor deosebit de grav, tâlhărie și violare de domiciliu. Întrucât, la data săvârșirii faptelor menționate, inculpatul nu împlinise vârsta de 18 ani - se arată în cuprinsul deciziei - el trebuia să fie supus regimului sancționator prevăzut pentru minor, fiind astfel încălcate dispozițiile art. 109 alin. (3) din Codul penal în vigoare (Curtea Supremă de Justiție, dec. nr. 1165/1999, R.D.P. nr. 2/2001, p. 180). De observat că noul Cod penal nu conține un text care să prevadă explicit faptul că „pedepsele complementare nu se aplică minorului”, această concluzie rezultă însă din art. 133, unde se precizează că măsurile educative - prin măsuri educative se înțelege, potrivit legii noi, atât cele neprivative de libertate, cât și cele privative de libertate - nu atrag interdicții, decăderi sau incapacități. După părerea noastră ar fi fost mai bine să se reproducă textul art. 109 alin. (3) din legea penală în vigoare, spre a evita unele eventuale interpretări greșite în activitatea instanțelor judecătorești.

În anii 1992 și 1993, inculpatul a săvârșit două infracțiuni de omor deosebit de grav și două infracțiuni de tâlhărie, pentru care a fost condamnat la 25 de ani închisoare, pentru uciderea primei victime, și la pedeapsa detențiunii pe viață, 10 ani interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 lit. a) și b) și degradare militară, pentru uciderea celei de-a doua victime. În baza art. 34 lit. a) C. pr. pen., instanța de apel, constatând că faptele penale sunt conexe, a dispus reunirea cauzelor și a condamnat pe inculpat la pedeapsa detențiunii pe viață și 10 ani interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) și b) din Codul penal în vigoare și degradare militară. Instanța supremă a respins recursul inculpatului și a menținut decizia Curții de Apel București, cu motivarea că instanțele au făcut o corectă individualizare a pedepsei, respectând dispozițiile legale (Curtea Supremă de Justiție, dec. nr. 366/1998, R.D.P. nr. 4/1999, p. 143).

 BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

- E. Anton, *Pedepse alternative. Regimul circumstanțelor atenuante*, R.D.P. nr. 1/2001, p. 127.
- G. Antoniu, *Despre pedepsele accesorii*, RRD nr. 2/1971, p. 103.
- G. Antoniu, *Sanctiunea penală - concept și orientări*, RRD nr. 10/1981, p. 3.
- G. Antoniu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior*, Ed. All Beck, București, 2004.
- G. Antoniu, *Partea generală a Codului penal român într-o viziune europeană*, R.D.P. nr. 1/2004, p. 30.
- G. Antoniu, *Căile de perfecționare a reglementării pedepselor accesorii*, S.C.J. nr. 1/1987, p. 60.
- M. Bădilă, *Pedeapsa accesorie în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei închisorii*, R.D.P. nr. 2/2000, p. 105.
- L. Beceru, *Înlocuirea amenzii penale și amenzii contravenționale cu închisoarea*, Dreptul nr. 5/2002, p. 153.
- Șt. Bocăneț, *Cu privire la posibilitatea instanței de a aplica pedeapsa închisorii cu obligarea la munca corecțională, atunci când amenda este înlocuită cu închisoarea pentru neplata cu rea-credință a amenzii*, RRD nr. 1/1984, p. 30.
- O. Brezeanu, *De la individualizarea la personalizarea sancțiunilor*, R.D.P. nr. 1/2000, p. 47.
- C. Butiuc, *Degradarea militară. Necorelare*, R.D.P. nr. 4/1998, p. 37.
- C. Butiuc, *Pedeapsa accesorie. Contribuții*, R.D.P. nr. 4/2000, p. 48.
- N. Conea, *Considerații despre conținutul și executarea pedepsei accesorii*, Dreptul nr. 5/1995, p. 34.
- R. Coșneanu, *Despre pedeapsă și individualizarea ei*, Dreptul nr. 7/1996, p. 82.
- D. Crișan, *Obligația de a presta o activitate în folosul comunității*, Revista de știință penitenciară nr. 1/2001, p. 58.
- D. Diaconu, *Aspecte privind regimul juridic al pedepselor accesorii în cazul condamnării la pedeapsa închisorii cu executare la locul de muncă, apărute în urma modificării Codului penal prin Legea nr. 104/1992*, Dreptul nr. 10-11/1994, p. 92.
- Gh. Diaconu, *Pedeapsa în dreptul penal*, Ed. Lumina Lex, București, 2001.
- H. Dumbravă, *Fapta care nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni*, R.D.P. nr. 4/2001, p. 63.
- A. Filipaș, *Pedepsele complementare. Rațiunea lor în raport cu pedepsele principale*, A.U.B., 1993, p. 62.
- A. Kamenska, *Munca în folosul comunității*, Revista Administrației Penitenciare din România nr. 1/2002, p. 50.
- Doru Lupașcu, *Pedeapsă complementară. Obligația instanței de a comunica Oficiului Registrului Comerțului dispozițiul hotărârilor definitive de condamnare a comercianților*, Dreptul nr. 8/1999, p. 130, cu notă de I. Retca.
- D. Lupașcu, *Punerea în executare a pedepsei amenzii*, Dreptul nr. 4/2002, p. 191;
- D. Lupașcu, *Detențiunea pe viață. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi*, Dreptul nr. 7/1998, p. 112.
- R. Lupașcu, *Suspendarea condiționată a executării pedepsei*, Dreptul, nr. 4/2000, p. 138.
- S. Moiescu, *notă critică*, D.V. Mihăescu, *notă aprobativă*, Trib. Mun. București, secț. a II-a pen., dec. nr. 143/1977, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, p. 345.
- L.G. Nicolae, *Aplicarea pedepsei accesorii în cazul condamnării la pedeapsa închisorii cu executarea prin muncă*, Dreptul nr. 4/1999, p. 98.
- I. Pascu, *Interzicerea unor drepturi. Controverse*, R.D.P. nr. 1/2004, p. 126.
- I. Pascu, *Pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi. Controverse*, R.D.P. nr. 1/2004, p. 126.
- Doru Pavel, *Despre expresia „pedeapsă prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită”*, Dreptul nr. 9/1997, p. 100.
- V. Pop, *Unele reflecții asupra pedepselor accesorii*, S.C.J. nr. 1/1987, p. 57.

I. Retca, *Pedeapsă complimentară sau pedeapsă complementară*, R.D.P. nr. 3/1999, p. 72.

I. Retca, *Din nou despre corectitudinea sintagmei „pedeapsă complementară”*, Pro Lege nr. 1/2001, p. 59.

Fl. Streteanu, *Munca de interes general în dreptul comparat*, Dreptul nr. 2/1999, p. 94.

I. Tănăsescu, *Pedepsele complementare și drepturile individuale*, Dreptul nr. 10/1998, p. 82.

CAPITOLUL II

Pedepsele principale

SECȚIUNEA 1

Detențiunea pe viață

Regimul detențiunii pe viață

Art. 56. Detențiunea pe viață constă în privarea de libertate pe durată nedeterminată și se execută potrivit legii privind executarea pedepsei.

 COMENTARII (conf. univ. dr. Bogdan Bulai)

---

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare. Textul art. 56 din Codul penal 2009, deși poartă aceeași denumire marginală ca și art. 54 din Codul penal în vigoare, se deosebește totuși substanțial de acesta din urmă prin faptul că, înainte de a se referi la regimul de executare, definește conținutul pedepsei detențiunii pe viață ca privare de libertate perpetuă a unei persoane, reprezentând, în fapt, cea mai gravă pedeapsă existentă în sistemul nostru de drept penal, sistem în cadrul căruia pedeapsa cu moartea a fost interzisă, fiind înlocuită cu pedeapsa detențiunii pe viață. Gravitatea detențiunii pe viață, ca și a altor pedepse privative de libertate, se exprimă însă nu numai prin durata lor, dar și prin condițiile sau prin regimul lor de executare. Sub acest aspect, dispozițiile din art. 56 al noului Cod penal se deosebesc, de asemenea, de cele din art. 54 al Codului penal în vigoare. În timp ce art. 56 din noul Cod penal se mulțumește să trimită, în ceea ce privește executarea acestei pedepse, la prevederile legii privind executarea pedepsei, în art. 54 din Codul penal în vigoare, pe lângă o asemenea trimitere, se prevede printr-o dispoziție suplimentară că pedeapsa detențiunii pe viață se execută în penitenciare anume destinate pentru aceasta sau în secții speciale ale celorlalte penitenciare. Trebuie subliniat însă că deosebirile dintre textele din noul Cod penal și Codul penal în vigoare sunt neesențiale, astfel că, în situații tranzitorii, problema determinării legii penale aplicabile nu se pune.

2. Conceptul și caracterizarea pedepsei detențiunii pe viață. Ca privare de libertate pe durată nedeterminată, pedeapsa detențiunii pe viață este caracteristică îndeosebi sistemelor care nu cunosc pedeapsa cu moartea. În dreptul nostru penal această pedeapsă a fost reintrodusă în anul 1990, pentru a înlocui pedeapsa cu moartea care a fost atunci abolită, după o perioadă de peste o jumătate de secol în care această pedeapsă, necunoscută tradițional în dreptul penal român în timp de pace, a fost introdusă de regimurile dictatoriale care s-au succedat în România între 1938 și 1989. Ca înlocuitoare, în aceste condiții, a pedepsei cu moartea, pedeapsa detențiunii pe viață este, așa cum s-a arătat, cea mai grea pedeapsă din sistemul sancționar penal român și este prevăzută în principiu pentru aceleași infracțiuni

sanctionate anterior cu pedeapsa cu moartea și prevăzute, în cea mai mare parte, în Codul penal, dar și în unele legi speciale. Totodată este de subliniat faptul că, în sistemul român de drept penal, pedeapsa detențiunii pe viață este prevăzută totdeauna alternativ cu pedeapsa închisorii (excepție făcând numai infracțiunile de genocid și tratamente neomenoase săvârșite în timp de război, la care este prevăzută ca pedeapsă unică), dar și în mod cu totul neobișnuit în cazul infracțiunii de omor calificat săvârșit asupra personalului silvic (art. 42 din O.U.G. nr. 59/2009 astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 427/2001), ceea ce face ca în practica judiciară să se recurgă în mod excepțional la această pedeapsă, adică numai atunci când, ținând seama de toate probele existente în dosarul cauzei, instanța ajunge la concluzia că pedeapsa închisorii ar fi insuficientă și că s-ar impune aplicarea pedepsei maxime.

3. Aplicarea pedepsei detențiunii pe viață și executarea acesteia. Pedeapsa detențiunii pe viață se aplică folosindu-se toate criteriile generale de individualizare a pedepsei, prevăzute în art. 74 C. pen., mai întâi, așa cum se prevede în alin. (2) al acestui articol, pentru alegerea pedepsei detențiunii pe viață, prevăzută alternativ cu pedeapsa închisorii, și apoi pentru individualizarea pedepsei alese. Este adevărat că, odată fixată asupra pedepsei detențiunii pe viață, activitatea instanței ia sfârșit în ceea ce privește individualizarea pedepsei principale, având în vedere că pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi nu poate fi pronunțată pe lângă pedeapsa detențiunii pe viață, ci numai pe lângă pedeapsa alternativă a închisorii. În ceea ce privește pedeapsa accesorie la detențiunea pe viață, deosebirea dintre Codul penal în vigoare și noul Cod penal va fi analizată cu ocazia discutării prevederilor art. 65 din noul Cod penal și ale art. 71 din Codul penal în vigoare.

Cât privește modul de executare a pedepsei detențiunii pe viață, atât potrivit dispoziției din art. 56 al noului Cod penal, cât și celei din art. 54 alin. (2) din Codul penal în vigoare, acesta este reglementat în legea privind executarea pedepselor. Trimiterea, sub acest aspect, la legea privind executarea pedepselor este corectă, deoarece nici Codul penal și nici Codul de procedură penală nu pot reglementa în amănunt executarea pedepselor, în conformitate cu principiile de politică penală, deși dispozițiile lor trebuie să guverneze și regimul de executare a pedepselor pe care le reglementează atât substanțial, cât și procedural. De aceea, dispozițiile din art. 1 al Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal prevăd că executarea pedepselor se realizează în conformitate cu dispozițiile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale legii privind executarea pedepselor. În conformitate cu prevederile art. 30 alin. (1) din această lege, pedeapsa detențiunii pe viață și pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani se execută în penitenciare anume destinate sau în secții speciale ale celorlalte penitenciare. În ceea ce privește regimul de executare, deși dispozițiile art. 25 alin. (1) din lege prevăd de principiu că regimul de executare a pedepsei privative de libertate se stabilește de către Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate, totuși în art. 20 alin. (1) din aceeași lege se dispune că regimul de maximă siguranță se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață și persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani. Așadar, pentru pedeapsa detențiunii pe viață legea prevede cel mai sever regim de executare, care este acela de maximă siguranță. Este de menționat însă că tot legea prevede posibilitatea schimbării regimului de maximă siguranță cu regimul mai puțin sever, care este regimul închis, în funcție de conduita condamnatului.

**Neaplicarea
detențiunii pe viață**

Art. 57. Dacă la data pronunțării hotărârii de condamnare inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, în locul detențiunii pe viață i se aplică pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă.

 COMENTARII (conf. univ. dr. Bogdan Bulai)

---

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală în vigoare. Textul art. 57 din noul Cod penal își are corespondent în art. 55 alin. (1) din Codul penal în vigoare. Ambele texte reglementează situația neaplicării pedepsei detențiunii pe viață persoanelor în vârstă, însă se deosebesc între ele prin limita de vârstă cerută pentru neaplicarea acestei pedepse și prin durata pedepsei cu închisoarea care înlocuiește pedeapsa detențiunii pe viață. În timp ce art. 57 din noul Cod penal prevede că această neaplicare operează când condamnatul a împlinit vârsta de 65 de ani, art. 55 al Codului penal în vigoare prevede vârsta de 60 de ani. A doua deosebire constă în faptul că în cazul neaplicării pedepsei detențiunii pe viață, pedeapsa înlocuitoare este de 30 de ani închisoare, potrivit art. 57 din noul Cod penal, în timp ce Codul în vigoare prevede o pedeapsă înlocuitoare de 25 de ani închisoare. Ambele texte prevăd că pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi se aplică pe durata ei maximă pe lângă pedeapsa închisorii prevăzută mai sus. Având în vedere atât limita de vârstă cerută de lege pentru neaplicarea pedepsei detențiunii pe viață, care în Codul penal în vigoare este de 60 de ani, față de 65 de ani în noul Cod penal, cât și durata pedepsei cu închisoare înlocuitoare, care în Codul penal în vigoare este de 25 de ani, față de 30 de ani în noul Cod penal, rezultă că în situații tranzitorii prevederile Codului penal în vigoare sunt mai favorabile infractorului și, deci, vor fi singurele aplicabile.

2. Neaplicarea pedepsei detențiunii pe viață, mijloc de individualizare legală a pedepsei. Privită din perspectiva politicii penale, neaplicarea pedepsei detențiunii pe viață persoanelor în vârstă, în pofida gravității infracțiunii săvârșite și a pericolozității sociale dovedite a acestora, subliniază umanismul politicii penale a legiuitorului, care vede în pedeapsă un mijloc de îndreptare a condamnatului, iar nu un scop în sine. În orice condiții, pedeapsa trebuie să lase condamnatului posibilitatea reintegrării acestuia în societate, iar această posibilitate este creată și prin neaplicarea pedepsei detențiunii pe viață inculpaților în vârstă. Măsura apare ca un mijloc de individualizare legală a pedepsei, pe care instanța de judecată este obligată să-l folosească în procesul de individualizare a pedepsei. Într-adevăr, problema neaplicării pedepsei detențiunii pe viață se pune după ce instanța, folosind criteriile generale de individualizare a pedepsei, în conformitate cu prevederile art. 72 alin. (2) din Codul penal în vigoare sau, după caz, ale art. 74 alin. (2) din noul Cod penal, a ales pedeapsa detențiunii pe viață, pe care însă este obligată, pe baza dispozițiilor legale pe care le comentăm, să o înlocuiască cu pedeapsa închisorii pe durata maximă a acesteia, adică 30 de ani, conform dispozițiilor art. 57 din noul Cod penal, sau pe durată de 25 de ani, conform art. 55 alin. (1) din Codul penal în vigoare. Este de fapt o individualizare a pedepsei pe care o face legiuitorul însuși în condițiile date, din rațiunile de politică penale menționate.